

Asia: VN/30977/2025

Hallituksen esitys valtionhallinnon henkilöstöturvallisuutta edistäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne vaikutusten arvioinnista?

-

2. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 6 c §:n muutoksesta ja perusteluista?

Virkamieslain 6 c §:ään ehdotettu muutos liittyy palvelussuhteen aikana tehtäviin henkilöturvallisuusselvityksiin ja nuhteettomuusseurantaan, josta olisi perusteltua mainita hakuilmoituksessa, jotta virkaa tai virkasuhdetta hakeneen voidaan katsoa olevan tietoinen siitä, että täytettävänä olevan viran tai virkasuhteen tehtävät edellyttävät voimassa olevaa henkilöturvallisuusselvitystä ja turvallisuusselvityslain 51 §:n mukaista seurantaan koko palvelussuhteen ajan.

Esityksen perusteluissa todetaan, että tämä perustuisi viran tai virkasuhteen nimittämisajankohdan mukaiseen viranomaisen käytäntöön henkilöturvallisuusselvitysten tekemisestä, joka voisi palvelussuhteen aikana muuttua ja mahdollistaisi sen, että viranomaisella olisi mahdollisuus myös myöhemmin hakea henkilöturvallisuusselvitystä, vaikka asiasta ei olisi aikoinaan ilmoitettu hakuilmoituksessa tai oliko aiemmin edellytyksenä henkilöturvallisuusselvityksen tekeminen ennen nimittämistä.

Verohallinto toteaa, että tämän muutoksen käytännön merkitys jäisi Verohallinnossa vähäiseksi, koska Verohallinnossa kaikkiin tehtäviin vaaditaan henkilöturvallisuusselvitys, josta ilmoitetaan hakuilmoituksessa.

3. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 7 §:n muutoksesta ja perusteluista?

-

4. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 19 a §:stä ja perusteluista?

Uuden 19 a §:n 1 momentin säännöksellä selkeytettäisiin nykytilaa siltä osin, että virkamiehellä olisi koko palvelussuhteen ajan oltava viran, määräaikaisen virkasuhteen tai tehtävämääräyksellä saadun tehtävän asianmukaisen hoitamisen edellyttämä nuhteettomuus, eikä hänellä saisi olla viran

tehtäviä vaarantavia sidonnaisuuksia ja hänellä tulisi muissakin suhteissa olla edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti.

Pykälän 2 momentissa työntajalle annettaisiin mahdollisuus hakea edellä 1 momentissa kuvattujen edellytysten varmistamiseksi henkilöturvallisuusselvitystä myös palvelussuhteen aikana niissä tehtävissä työskentelevistä virkamiehistä, joiden osalta se on turvallisuusselvityslain mukaan mahdollista.

Verohallinto toteaa, että henkilöturvallisuusselvitykset on Verohallinnossa uusittu palvelussuhteen aikana viiden vuoden välein kaikkien virkamiesten ja työntekijöiden osalta Verohallinnossa vuonna 2021 tehdyn turvallisuusselvityslinjauksen mukaisesti.

Uuden säännöksen periaatteellinen merkitys on suuri, koska tästä ei aiemmin ole ollut laintasoista säännöstä eikä selkeää tulkintaa oikeuskäytännössä. Tärkeää on, ettei henkilöturvallisuusselvityksen hakemiselle palvelussuhteen aikana ole edellytyksenä, että siitä olisi aikanaan ilmoitettu hakuilmoituksessa tai että se olisi ollut nimittämisen edellytyksenä. Lisäksi tärkeää on se, ettei henkilöturvallisuusselvityksen hakeminen edellytä tehtäviin suunniteltuja tai tehtyjä muutoksia, vaan sitä voitaisiin hakea olemassa olevaan tehtävään olosuhteiden muuttuessa ja niin vaatiessa.

Verohallinto toteaa kuitenkin, että esityksessä ei oteta kantaa, mihin seuraamuksiin työnantaja voi ryhtyä, mikäli virkamiehelle tehdystä henkilöturvallisuusselvityksestä käy ilmi sellaisia seikkoja, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtävänsä 1 momentissa edellytetyllä tavalla. Tältä osin seuraamusten lainmukaisuus jäisi viime kädessä tuomioistuimen ratkaistavaksi ja aiheuttaisi asian lopullisen ratkaisun viivästymisen jopa vuosiksi. Verohallinto pitäisi tärkeänä, että esitystä täsmennettäisiin tältä osin.

5. Huomionne ehdotetusta valtion virkamieslain 40 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Virkamieslain 40 §:n uuden 5 kohdan mukaan viranomainen voisi pidättää virkamiehen virantoimituksesta, jos virkamiehestä johtuvasta syystä virkamiehestä ei voitaisi tehdä turvallisuusselvityslaisissa tarkoitettua turvallisuusselvitystä.

Kyseessä olisi turvaamistoimi, jolla viranomainen voisi puuttua virkamiehen asemaan niissä tilanteissa, joissa virkamiehen tehtävät edellyttävät turvallisuusselvitystä ja viranomaisella on turvallisuusselvityslain mukainen oikeus hakea turvallisuusselvitystä näissä tehtävissä työskentelevästä virkamiehestä, mutta virkamies on kieltäytynyt antamasta suostumustaan tai peruuttanut aiemmin antamansa suostumuksen turvallisuusselvitykseen. Kieltäytymiseksi voitaisiin katsoa myös virkamiehen passiivisuus tarvittavien tietojen toimittamisessa henkilöturvallisuusselvityksen laatimisesta vastaavalle toimivaltaiselle viranomaiselle tai kieltäytyminen toimittamasta kyseisiä tietoja. Tällaisia tilanteita olisivat myös sellaiset tilanteet, joissa henkilön luotettavuuden varmistamiseksi vaaditaan ulkomailta toimitettavat vastaavat dokumentit, kuten esimerkiksi rikosrekisteriote tai PSC (Personnel Security Clearance), mutta viranomaisella ei ole keinoja saada mainittuja dokumentteja haltuunsa, eikä henkilö myöskään pyydettyä luovuta mainittuja tietoja viranomaiselle.

Verohallinto toteaa, että työnantajan mahdollisuus pidättää virkamies virantoimituksesta, jos virkamiehestä johtuvasta syystä hänestä ei voitaisi hakea henkilöturvallisuusselvitystä, on selkeä työnantajan laillinen keino reagoida välittömästi tilanteeseen, mutta tämä jättää kuitenkin asian lopullisen ratkaisun virkasuhteen jatkumisen osalta täysin virkamiehen päätöksen varaan. Virantoimituksesta pidättäminen voi teoriassa jatkua pitkään. Tämä hankaloittaisi mahdollista korvausrekrytointia virasta pidätetyn virkamiehen tilalle ja toisi tehtäväjärjestelyihin epävarmuutta.

Sijaisen palkkaaminen virantoimituksesta pidättämisen ajaksi ei välttämättä ole tarkoituksenmukaista, koska etukäteen ei ole tiedossa, kuinka kauan virantoimituksesta pidättäminen jatkuu.

Verohallinto toteaa, että virantoimituksesta pidättämisen mahdollisuus jo sinänsä vähentää todennäköisesti ainakin niitä tilanteita, jossa virkamies kieltäytyisi turvallisuusselvityksestä periaatteensa vuoksi. Toisaalta selvityksestä kieltäytymisen taustalla voi olla tilanne, jossa henkilö ei halua joutua turvallisuusselvityksen kohteeksi sen vuoksi, että hänestä voisi selvityksen myötä ilmetä tietoja, jonka perusteella hän ei täyttäisi 19 a §:n 1 momentin edellytyksiä.

Virkamieslain laajemman uudistamisen yhteydessä tulisi ottaa huomioon, että virantoimituksesta pidättämisen sijaan virkamies voitaisiin näissä tilanteissa irtisanoa henkilöön liittyvillä syillä. Lakiin otettaisiin vastaava peruste irtisanomiselle, mikä on jo työsopimuslaissa 7 luku 2 §:n 1 momentin 2 kohta ja laissa kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta 35 §:n 1 momentti. Tämä mahdollistaisi myös irtisanomisen niissä tilanteissa, joissa palvelussuhteen aikana virkamiehelle tehdystä henkilöturvallisuusselvityksestä käy ilmi sellaisia seikkoja, joilla olisi vaikutusta virkamiehen edellytyksiin hoitaa tehtäväänsä.

Esityksessä on todettu, että virantoimituksesta pidättämisaika olisi lähtökohtaisesti palkatonta ja tästä sovittaisiin virka- ja työehtosopimuksella. Verohallinto toteaa, että virantoimituksesta pidättämisaikan tulee aina olla palkatonta, koska kyse on virkamiehestä johtuvasta syystä tehdystä virantoimituksesta pidättämisestä. Ottaen huomioon, että lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2027 ja valtion virka- ja työehtosopimus on voimassa 29.2.2028 saakka niin, tähän väliin jäävän ajanjakson osalta ei voi jäädä epäselväksi, miten virantoimituksesta pidättämisen aikana palkan suhteen toimitaan.

6. Huomionne ehdotetusta turvallisuusselvityslain 50 §:n muutoksesta ja perusteluista?

Turvallisuusselvityslakiin ehdotettu muutos laajentaisi teknisen käyttöyhteyden mahdollisuuden kattamaan ministeriöiden lisäksi muun muassa kaikki valtion virastot. Säännöksen mukaan viranomaisen tulisi nimetä henkilö, jolla on käyttöoikeus rekisteriin. Valtionhallinnon eri toimijoiden nimeämät henkilöt voisivat hyödyntää nykytilaa laajemmin turvallisuusselvityslain 48 §:ssä tarkoitettujen turvallisuusselvitysrekisterin tietoja henkilöstönsä ja palvelussuhteeseen nimittämisen tai ottamisen yhteydessä. Saatuaan selvityksen kohteelta suostumuksen ministeriöiden lisäksi myös virastoilla olisi mahdollisuus hakea turvallisuusselvitysrekisteristä esiin tieto siitä, onko henkilöllä voimassa olevaa haettavan selvityksen kanssa samantasoista turvallisuusselvitystä toiselle hakijalle. Mikäli henkilöllä on voimassa oleva samantasoinen turvallisuusselvitys, eikä siihen liittyen ole ollut harkittavaa tai ilmoitettavaa tietoa, voi käyttäjä itse harkita, liittyykö se voimassa olevaan turvallisuusselvitykseen. Tehty liittäminen ja nuhteettomuusseuranta uudelle hakijalle tulisivat voimaan heti.

Verohallinto toteaa, että tämä muutos on erittäin kannatettava, koska se sujuvoittaa ja nopeuttaa henkilöturvallisuusselvitysten hakemista ja poistaa päällekkäistä työtä, kun henkilöllä jo olemassa olevaa henkilöturvallisuusselvitystä voidaan hyödyntää siihen liittymällä.

7. Muut mahdolliset huomionne hallituksen esitysluonnoksesta?

Verohallinto toteaa, että esitetyt muutokset ja lisäykset valtion virkamieslakiin ja turvallisuusselvityslakiin selkeyttävät nykytilannetta, kun työnantajalle säädetään mahdollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitystä myös palvelussuhteen aikana ja pitää se voimassa koko palvelussuhteen ajan niissä tehtävissä, joissa se turvallisuusselvityslain mukaan on mahdollista

tehdä. Tarpeellista on myös saada laissa säädettyjä keinoja puuttua siihen, jos virkamies ei anna suostumustaan henkilöturvallisuusselvityksen tekemiseen.

Verohallinto toteaa, että esityksen luvussa 2 Nykytila ja sen arviointi kohdassa 2.7 Tuomioistuin käytäntö alaviitteessä 16 oleva viittaus korkeimman hallinto-oikeuden 27.1.2025 antamaan ratkaisuun Verohallinnon virkamiehen irtisanomista koskevassa asiassa, on virheellinen. Kyseessä ei ollut virkamiehen irtisanominen vaan päätös virkamiehen tehtävien muuttamisesta työnjohto-oikeuden nojalla, jonka korkein hallinto-oikeus totesi lainvastaiseksi, koska kyseessä oli tehtävien muuttuminen niin olennaisesti, että virka tosiasiallisesti muuttui kokonaan toiseksi eikä tällaista muutosta voitu tehdä työnjohto-oikeuden nojalla. Kyseisessä tapauksessa virkamies irtisanottiin maaliskuussa 2025 ja asia on tällä hetkellä Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden käsiteltävänä virkamiehen valitettua irtisanomispäätöksestä.

Saarnivainio Päivi
Verohallinto